

Олена КОЗАКЕВИЧ

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕРЕЖИВНІ ТА В'ЯЗАНІ ВИРОБИ КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Розглянуто історіографію українського народного мережива та в'язання кінця ХІХ — початку ХХІ століття. Аналіз літератури подано тематичними блоками та за хронологією. В'язані та мереживні вироби спорадично фіксували переважно у контексті традиційного декоративного мистецтва та вбрання, як про такий самостійний вид мистецтва виявлено лише декілька праць.

Ключові слова: історіографія, в'язання, мереживо, народне мистецтво, українське народне вбрання, локальні особливості, типологія.

© О. КОЗАКЕВИЧ, 2014

Українське мереживо та в'язання — донедавна мало вивчені види декоративно-ужиткового мистецтва. На відміну від ткацтва чи вишивки ґрунтовне дослідження генези, періодизації, типології, художніх особливостей мереживних та в'язаних виробів на території України, західноукраїнських теренів зокрема, в українській мистецтвознавчій науці не здійснювалося. Перш за все це пов'язано з тим, що такі витвори поширились у народному побуті значно пізніше, ніж ткани та вишиті. Окрім того, такі вироби були невеликі за розмірами, інколи — малопомітні, що, можливо, «відвертало» від них увагу як мистецького явища на тлі розмаїтих художніх тканин та вишивальних технік.

Актуальність статті — вперше в українській мистецтвознавчій науці у такому обсязі опрацьовано історіографію питання українських народних мереживних та в'язаних виробів кінця ХІХ — початку ХХІ століття. Зазначимо, що для вивчення було залучено найважливіші, на думку автора, праці українських та зарубіжних дослідників різних періодів, які вийшли друком до моменту написання цієї статті.

Практично до середини ХХ ст. відомості про предмет дослідження були спорадичними, фрагментарними, головню — у контексті українського традиційного мистецтва та вбрання зокрема. Дещо більше даних — у працях другої половини ХХ — початку ХХІ століття. Техніки виготовлення і способи декору переважно (здебільшого) розглянуто у спеціалізованих журналах з жіночого рукоділля, посібниках з трикотажного виробництва, подано як практичні вказівки щодо застосування в'язальних апаратів та трикотажних машин у виготовленні одягу тощо. Мистецтвознавчих публікацій, де предметно проаналізовано типологічні та художні особливості мереживних і в'язаних народних виробів — поодинокі зразки, що і засвідчує актуальність запропонованої монографії.

Відомості про найдавніші в'язані та сітчасті вироби, чи, радше, їх прототипи — відбитки на глиняному посуді і поодинокі фрагменти матеріальних знахідок, — містяться у працях українських й зарубіжних археологів та дослідників текстилю ХХ — початку ХХІ ст.: Новицької М. (1948) [141], Гракова Б. (1954) [36], Шрамка Б. (1964) [185], Болтенка М. (1926) [7], Шовкопляса І. (1965) [184], Післарія І. (1982) [145], Бурдо Н. (2004) [15], Цербаня А. (2007) [187], Черная І. (1981) [181], Бернхам Д. (1972) [192], Халд М. (1980) [198], Барбер І.

(1991) [190] та ін. Найчастіше ці знахідки розглянуто у контексті розвитку текстилю та одягу у доісторичні часи, відбитках на глиняних виробах — так званої «текстильної» кераміки, зокрема окремих видів діяльності людини — обробки кістки і рогу, рибальства, тваринництва, металообробки та інших.

Одним зі способів відтворення давнього вбрання та його текстильних складових став метод реконструкції, проте він почасти гіпотетичний з огляду на брак або поганий стан речових пам'яток [35; 112; 172; 72; 71; 70; 159]. Доробок археологів та метод реконструкції використали І. Кодлубай та О. Нога в «Прадавній Україні» (2001) [73]: кілька речень про в'язані та мереживні вироби стосуються трипільської і черняхівської культур, звідки походять віднайдені спиці та гачки. Проте чи було це в'язання у сучасному визначенні, чи це були прототипи в'язання — з поданої інформації не відомо.

Подібну методику застосувала Зінаїда Васіна при написанні двотомного «Українського літопису вбрання» (2003, 2006) [21; 22], однак ці видання доцільно розглядати радше як результат доробку художниці, ніж наукове дослідження.

Фрагментарні дані про побутування в'язання і мережива — на українських та сусідніх для порівняння теренах — періоду Київської Русі та Галицько-Волинського князівства знаходимо у працях Л. Нідерле (1924) [129], Б. Рибаківа (1948) [155], А. Арциховського (1951) [2], М. Дюбуїсон (?) [194], Я. Камінської та А. Нахліка (1958) [200], Р. Михайлової (2007) [125] та ін. З в'язаних виробів найчастіше фіксують різновид взуття — «копитця» — та рукавиці. Про мереживо — головню як позумент з металеві нитки — згадки, які стосуються переважно оздоблення одягу представників багатих прошарків, що жодним чином не створює повноцінної картини про техніку його виготовлення та місце походження.

Стосовно українських народних (як і професійних) в'язаних та мереживних витворів у наступні періоди і практично до початку XIX ст. теж доволі мало відомостей. Здебільшого це питання опосередковано розглядали у працях кінця XIX—XX ст. у контексті розвитку цехового ремесла, мануфактурного виробництва, місцевого промислу та промисловості.

Інформація про розвиток текстильного промислу в Галичині до кінця XIX ст. міститься у працях

Я. Колачковського (1881) [202], (1888) [203], де автор зосереджує увагу на фабричному виробництві та його перспективах. Подано відомості про професійні «коронкарські» школи в Закопаному, Каньчузі, фабрику Тизенхауза в Гродно, панчішні фабрики у Варшаві, натомість про традиційні в'язані та мереживні вироби — жодних даних.

Існування в'язання у так званих «збірних» цехах часів середньовіччя, зокрема в цехах шапкарів і капелюшників, зафіксовано у праці Л. Харевічова (1929) [193]. Авторка зазначає, що серед різноманітного асортименту — в'язані шкарпетки, шалі, однак не уточнює техніки їх виготовлення.

Становлення текстильної промисловості в Україні та в окремих осередках, розвиток ремесла і мануфактур до XIX ст., у контексті яких в'язання (трикотаж) існувало лише опосередковано, розглянули О. Нестеренко (1959, 1966) [127; 128], В. Інкін (1959) [64], Т. Дерев'янкін (1960) [46], Я. Кісь (1968) [69], А. Пономарьов (1968, 1971) [149; 150] та інші.

Аналіз опрацьованої літератури засвідчив відсутність мануфактурного трикотажного виробництва на західноукраїнських землях практично до початку XX ст., дані щодо цехового виробництва — фрагментарні, про осередки виготовлення мережива в Україні — жодних відомостей. У цих працях бракує більш повного переліку асортименту та характеристики впливів європейського і особливостей місцевого текстильного виробництва. Про українські народні в'язані та мереживні витвори XIV — початку XIX ст. інформація відсутня узагалі.

Значно більше даних про традиційне в'язання й мереживо з'являється від середини XIX ст. — упродовж першої третини XX ст. — у контексті народознавчих досліджень. У своїх працях українські та зарубіжні автори розглядали такі вироби головню як складові народного вбрання, яких у співвідношенні з ткацтвом і вишивкою — поодинокі зразки.

Такі праці важливі з огляду на те, що дані (інколи суб'єктивні) про народне декоративне мистецтво є «первинні» — як результат польових вислідів та безпосередньої участі [авторів] у низці культурних подій. Власне ці труди і послугували фундаментальною джерельною базою для низки наукових розвідок другої половини XX — початку XXI століття.

Опрацювання історіографії досліджуваної проблематики ХІХ — початку ХХІ ст. дало підставити згрупувати літературу у два основні блоки. Перший — мереживні та в'язані вироби розглянуті як інтегральна складова декоративно-ужиткового мистецтва — у контексті національного вбрання та народного мистецтва:

- Етнографічні праці другої половини ХІХ — першої третини ХХ ст.;
- Монографії другої половини ХХ — початку ХХІ ст., в яких проведено комплексне дослідження українського народного вбрання;
- Монографії, де розглянуто український традиційний одяг лише окремих етнотериторій;
- Історико-етнографічні праці, які містять окремі розділи про народне вбрання;
- Публікації, в яких охарактеризовано особливості народної одягу окремих етнотериторій та осередків;
- Монографії та публікації, де розглянуто різні види декоративного мистецтва, які передбачають застосування техніки з виготовлення мережива (вишивка, орнамент), та розмаїті типологічні групи, в яких побутують типи в'язаних і мереживних виробів (прикраси, головні убори, пояси, рушники);
- Альбоми та каталоги другої половини ХХ — початку ХХІ ст., в яких представлено музейні колекції, тематичні виставки, авторські роботи тощо.

Другий блок охоплює низку тих праць, які безпосередньо характеризують українське народне в'язання та мереживо як мистецьке явище. Це — декілька публікацій, окремі розділи у довідниках і підручниках, гасла в словниках та енциклопедіях.

Одна з перших етнографічних розвідок, де зафіксовано побутування в'язаних виробів у одязі мешканців Галичини другої пол. ХІХ ст., — праця українського вченого Якова Головацького «О народной одежде и убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии» (1877) [32]. Автор розглядає вбрання міщан, мешканців гірських районів Карпат та окремих районів зокрема, складовою якого [одягу] є в'язані та ажурні вироби. Етнографом зафіксовано чоловічі головні убори «каптурки», «шляфміци», що побутували в окремих місцевостях Галичини, і на початку ХХ ст. вийшли з ужитку. Я. Головацький висловлює припущення щодо походження окремих різновидів плетива, звертає увагу на взаємовпливи та генезу окремих типів

одягу, наприклад, «магерок». Окрім того, є згадки про жіночі сітчасті вироби, в'язані спицями панчохи та рукавиці.

Згадки про ажурні та в'язані вироби занотовано польським етнографом Оскаром Кольбергом (1882 [206], 1890 [204], 1970 [205]) — у контексті етнографічних досліджень матеріальної культури окремих західноукраїнських теренів другої половини ХІХ століття. Зокрема, у праці «Покуття» автор розглядає народну одягу покутян, представлену на етнографічній виставці в Коломиї 1882 року. Про предмет нашої наукової розвідки — опис кількох вовняних поясів, рукавиць та сітчастих жіночих очіпків.

У монографії польського краєзнавця Броніслава Сокальського «Повіт Сокальський» (1899) [214] знаходимо відомості про головні убори — в'язані ковпаки — у комплексі чоловічого традиційного вбрання Сокальського повіту та жіночі в'язані хустини. Цікавим, на нашу думку, є фіксування автором факту побутування наприкінці ХІХ ст. в'язаних ковпаків переважно у дитячому вбранні (за винятком Пархача та Волсквіна), що свідчить про зміни (функціональні, типологічні) в традиційній одязі зазначеного періоду.

Польська авторка З. Стжетельська-Гринбергова у праці «Староміське. Земля і населення» (1899) [215] подає відомості про головні убори бойкинь — сітчасті очіпки. Зазначає, що в Старій Солі виготовлення ажурних чепців належало до домашніх промислів, однак вироби продавали поза межами осередку — у віддалені села. Інформативним є і той факт, що в Терло дівчата та жінки носили панчохи з вовняної нитки, які їм робили жидівки: самі на спицях не в'язали.

Спорадичні згадки, здебільшого про гуцульські в'язані спицями та гачком доповнення до одягу — капчури та нараквиці, подали С. Вітвицький (1873) [220], Л. Вайгель (1877) [219], Я. Коперницький (1889) [207], Я. Шнайдер (1899) [212; 213], В. Шухевич (1899) [186], С. Маковський (1925) [116], А. Фішер (1928) [196], К. Мошинський (1929) [210], Я. Фальковський (1937) [195], Р. Кайндль (2000) [65] та інші.

Український етнограф Хведір Вовк у своїх працях (1916) [29], (1928) [28] звернув увагу на архаїчність техніки плетіння та застосування в'язання

у виготовленні окремих компонентів народної одяжки: в'язані спицями гуцульські нараквиці-браслети, вовняні пояси-крайки. Зокрема, прототипом плетених головних уборів на Волині автор вважає клобуки часів Київської Русі.

Упродовж 1920—1930-х рр. в західноукраїнських друкованих виданнях з'являється низка публікацій, де мереживні й в'язані вироби опосередковано розглядають в рамках народознавчої тематики, зокрема взаємовпливів традиції та новомодних тенденцій в одязі. Авторки — М. Бачинська-Донцова (1928) [3], С. Вальницька (1929) [18; 19], Е. Вербицька (1932) [26], В. Вільшаницька (1931) [27], С. Чижович (1935) [182], І. Гургула (1938) [42], О. Кульчицька (1934) [113; 114] та ін. — фіксують гуцульські в'язані капчури на виставці в Данцінгу (сучасний Гданськ, РП), які привернули увагу відвідувачів яскравим колоритом; ковсівські вовняні шалики; жіночі фартушки, оздоблені френзелями подібно як на рушниках тощо. Варто зазначити, що ця збирацька та просвітницька робота на ниві народного мистецтва лягла в основу подальшого вивчення української традиційної одяжки, почасти в'язаних і мереживних виробів.

Одне з перших видань, де розглянуто технологію українського в'язання — «Трикотарський підручник» міжвоєнного періоду авторства Степаниди Бревко та Лариси Крушельницької (1937) [8]. У цій праці подано короткий нарис з історії розвитку трикотажу в Галичині, важливими зокрема є терміни для означення технік в'язання, переплетень та назв окремих виробів чи їх частин у зазначеному регіоні. Важливо відзначити професійний рівень праці, оскільки Степанида Грицай отримала фахову трикотажну освіту, активно працювала у царині в'язання упродовж 20—30-х рр. ХХ ст., а також у наступні роки — включно до 1990-х років.

Від середини ХХ ст. у вивченні українського традиційного вбрання та видів народного декоративного мистецтва застосовують системний, комплексний підхід, у результаті чого з'являється низка наукових монографій і публікацій: однак про мереживо та в'язання — лише спорадичні відомості.

В'язані та мереживні вироби фрагментарно розглянуто у монографіях другої половини ХХ — початку ХХІ ст. — у контексті комплексного дослідження українського народного вбрання.

Одне з перших видань другої половини ХХ ст., де опрацьовано локальні особливості етнографічних одягових комплексів та їх компонентів, вплив традиційного вбрання на сучасне [на той час] моделювання — «Вбрання» із серії «Українське народне мистецтво» (1961) [176]. Проте за тематикою нашого наукового дослідження дані спорадичні: згадка про в'язані смугасті пояси на Прикарпатті та про гуцульські капчури і нараквиці.

У фундаментальному монографічному дослідженні Катерини Матейко про українське народне вбрання (1977) [122] проведено історичний огляд та класифікацію традиційного одягу від найдавніших часів і до початку ХХ ст., визначено локальні художні ознаки й типи одяжки тощо. Як зазначає відома українська дослідниця Олена Іванівна Никорак, «...незважаючи на те, що наприкінці ХХ — початку ХХІ ст. є вже численні вартісні в науковому сенсі напрацювання..., однак і початкуючі і сформовані вже дослідники продовжують звертатися до наукових праць К. Матейко як до надійного першоджерела» [131]. Наявність в'язаних спицями та гачком виробів (капчури, нараквиці) лише констатується: відсутня їх класифікація та аналіз художніх особливостей.

Характеристику українського народного вбрання ХVІІ — початку ХІХ ст. подали у своїй праці Дмитро Крвавич та Галина Стельмащук (1988) [178] — на основі акварельних замальовок Є. Глоговського¹. Художник зафіксував автентичні елементи одягу з теренів Галичини, Карпатського регіону, Покуття, Західного Поділля, багато з яких наприкінці ХІХ ст. вийшли з ужитку. Наявність таких типів одягу як в'язані рукавиці, капчури чи ковпакоподібні шапки-гамерки, підтверджують існування в'язання (спицями зокрема) на західноукраїнських землях у першій третині ХІХ ст.

Зазначимо, що майже через 20 років до образотворчого доробку Є. Глоговського та К. Келісінського звернувся польський дослідник Олександр Блаховський (2011) [191]. Ілюстративний матері-

¹ Упродовж наступних років було визначено, що у праці використано не тільки творчий доробок Ю. Глоговського, а й К.В. Келісінського. Роботи відрізняються подачею народних типажів: Ю. Глоговський зображав людей на однотонному тлі, К. Келісінський додавав середовище у вигляді якогось сільського пейзажу, міського закутка тощо.

ал засвідчує побутування в'язаних чоловічих головних уборів на західноукраїнських теренах у першій третині ХІХ століття.

У колективній праці «Український народний одяг» (1992) [177] розглянуто вбрання сімнадцяти етнографічних комплексів України. Автори фіксують в'язані та мереживні вироби: сітчасті пояси, шкарпетки (капчури), нараквиці, різновиди ажурних очіпків, мереживне оздоблення вбрання, поширені головню на західноукраїнських теренах. Монографія є важливою з огляду на те, що в ній представлено матеріал, зібраний в Галичині ще упродовж 1920—1930-х рр. — у контексті розвитку та пропагування української традиційної ноші.

Етнографічні особливості комплексів народної одягу України досліджено у працях Тамари Ніколаєвої — «Історія українського костюма» (1996) [137] та у доповненому і багато проілюстрованому виданні, яке вийшло у світ майже через десять років — «Український костюм. Надія на ренесанс» (2005) [140]. У монографії (1996) про в'язані спицями вироби — фрагментарні згадки: головню йдеться про гуцульські капчури й нараквиці, про мереживо як оздоблення, використання шнурів та китиць — як спосіб декорування. Зокрема авторка подає відомості про пояси, які розрізняє за техніками виготовлення (ткані та плетені), вказуючи на використання в'язання; згадує ажурно плетені мереживні очіпки Волині та Полісся, однак не вказує на техніку їх виготовлення.

Дещо більше відомостей у праці (2005) про пояси, виготовлені технікою плетіння «по стіні»: Т. Ніколаєва вказує на чергування у плетених поясах різних технік плетіння, «...приміром в'язання, що створювало цікавий зоровий ефект» [140, с. 73]. Це дещо суперечливе твердження, оскільки в'язання не є різновидом плетіння, а виступає окремою (самостійною) технікою. Авторка побіжно згадує в'язані головні убори — сіточки (східна Вінниччина), ажурні плетені очіпки (Полісся та Волинь), жіночі ковпаки на зразок панчохи (Слобожанщина), капчури та нараквиці в комплексах гуцульського одягу, а також мережку «цирку» для оздоблення буковинських жіночих сорочок.

У монографічному дослідженні Майї Білан та Галини Стельмащук «Український стрій» (2000 [5], 2011 [6]) розглянуто регіональні та локальні особли-

вості традиційної одягу, зокрема матеріал, крій, декор. З'ясовано, що в'язання спицями та гачком використовували у виготовленні головних уборів (чоловічих гамерок, жіночих очіпків, хустин), доповнень до одягу, головню у карпатському регіоні — нараквиці, капчури, сітчастим плетінням виплітали пояси, а мереживо застосовували як елемент ошатного оздоблення сорочок та поясних виробів. Проте детальна типологія мереживних і в'язаних виробів та їх художні особливості відсутні. Монографія важлива інформативно з огляду на велику кількість фактологічного польового матеріалу, зібраного та опрацьованого Г. Стельмащук упродовж багатьох років.

Одне з останніх досліджень у ділянці українського народного одягу — монографія Оксани Косміної «Традиційне вбрання українців» у двох томах (2008) [106], (2011) [107]. На основі музейних збірок та приватних колекцій вбрання авторка розглядає комплекси традиційної ноші та її компоненти, матеріал виготовлення, способи оздоблення тощо. У праці містяться відомості про різновид мережива — вишивальні техніки «мережка», «вирізування», «змережування» на сорочках, декорування по нижній частині виготовленим вручну та промисловим мереживом по низу запасок, фартухів, манжетів сорочок. Дослідниця звертає увагу на давність сітчастих очіпків (Волинське Полісся), виконаних своєрідною технікою плетіння, вказуючи на місце їх виготовлення — міста та містечка Польщі. Однак, на нашу думку, варто було б уточнити територіальні межі: беруться до уваги сучасні кордони Республіки Польща чи враховується історичний поділ земель кінця ХІХ — першої третини ХХ століття. Зокрема є згадки про побутування сітчастих очіпків на Бойківщині. Також авторка фіксує пояси у техніці сітчастого плетіння та в'язання (Полісся, Бойківщина), в'язані доповнення до одягу — нараквиці, капці, капчури (Бойківщина, Гуцульщина, Покуття). Однак дослідниця не вказує на регіональні й локальні типологічні та художні відміни мереживних і в'язаних артефактів.

Наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. в'язані та мереживні вироби спорадично розглянуто в монографічних працях у контексті дослідження українського одягу окремих етнорегіонів та субрегіонів, зокрема Буковини, Волині, Закарпатської Гуцульщини.

У праці Ярослави Кожолянко «Буковинський традиційний одяг» (1994) [74] простежено локальні особливості народного вбрання зазначеного регіону. Однак про мереживне оздоблення та в'язані вироби — фрагментарні згадки: «цирковані» та обв'язані гачком подолки жіночих сорочок, вовняні шарпетки, оздоблення у вигляді китиць та кутасів до верхнього одягу.

Одяг буковинців розглянуто у виданні Мірри Костишиної «Український народний костюм Північної Буковини» (1996) [109], у якому про наш предмет дослідження — теж даних обмаль.

В'язані і мереживні компоненти одяжі волинян згадано у праці Галини Стельмащук «Давнє вбрання на Волині» (2006) [165]. Авторка фіксує плетені сітчасті пояси, мереживні жіночі головні убори — очіпки, мереживне оздоблення до жіночих сорочок, фартухів. Значна частина монографії написана на основі польових матеріалів дослідниці.

У праці Лілії Чайковської «Народний одяг волинян другої половини ХІХ — початку ХХ століття» (2012) [180] мереживні вироби розглядаються фрагментарно, головню як елемент оздоблення окремих частин жіночої ноші («мережки» на фартухах, техніка «вирізування» по низу спідниць). Про ажурні очіпки, які побутували на Волині та Поліссі, авторка згадує побіжно, ґрунтуючись на працях С. Сидорович та К. Матейко. Деяко більше інформації про плетені пояси та техніку їх виготовлення (просте та сітчасте, «на сволоку»).

Монографія Василя Коцана «Традиційний народний одяг гуцулів Рахівщини» (2012) [111] містить відомості про в'язані й мереживні вироби, які ґрунтуються головню на польових матеріалах автора та музейних збірках. Дослідник фіксує оригінальний спосіб декорування чоловічих полотняних штанів «циркою», згадує в'язані орнаментовані капчури та нараквиці.

Стисла інформація про українські народні мереживні та в'язані артефакти кінця ХІХ — початку ХХІ ст. (предмети одягу та інтер'єру), виготовлені спицями, гачком та технікою сітчастого плетіння, міститься у розділах *історико-етнографічних колективних досліджень* (Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, Українського Полісся, Холмщини і Підляшшя). Переважно автори розглядають в'язання і мереживо опосередковано — як складо-

ву українського традиційного вбрання та окремих видів декоративного мистецтва.

В'язані вироби — капчури (здебільшого йдеться про космацькі) та нараквиці — як складову народної одяжі Гуцульщини фіксують К. Матейко і О. Полянська (1987) [124], М. Білан і Г. Стельмащук (2001) [4].

У контексті бойківського жіночого вбрання К. Матейко (1983) [121] згадує про оздоблені мереживом спідниці на Тухольщині, плетені пояси, а також панчохи без стопи.

У лемківській традиційній ноші Г. Стельмащук (1999) [167] занотовує побутування чоловічих рукавиць, виготовлених на формі, та прикрашання мереживом низ спідниць та очіпків. Лемківські ажурні оздоби, виконані вишивальними техніками, розглядає Раїса Захарчук-Чугай (2002) [50]. На думку Зеновії Тканко, чоловічі прикраси — вузькі плетені шалики — «...зустрічаються лише у лемків та їх західних сусідів — словаків, поляків, чехів» [174, с. 284], (2002) [174].

Мереживне оздоблення окремих типів одягу та інтер'єрних тканин Українського Полісся розглянули Людмила Булгакова (1996 [13], 1999 [11]), Р. Захарчук-Чугай (1996 [51], 1999 [52], 2007 [54]).

Спорадичні згадки про в'язані та мереживні артефакти подано Іваном Ігнатюком та Тетяною Кара-Васильєвою при вивченні традиційного вбрання українців Холмщини і Підляшшя (1997) [63].

Українські народні в'язані та мереживні вироби кінця ХІХ—ХХ ст. фрагментарно розглянуто у низці *статей* у контексті *народного вбрання окремих етнографічних територій України*. Найбільше уваги приділено гуцульським, децю менше — бойківським витворам, серед яких — в'язані спицями капчури та нараквиці. Це питання опрацювали К. Матейко (1972 [120], 1972 [123], 1976 [119]), О. Полянська (1972 [147], 1976 [148]).

Характеристику буковинського костюма та його складових подали М. Костишина (1975 [110], 1976 [108]), Я. Кожолянко (1988) [75]; в'язаних виробів і ажурних оздоб в одяжі прикарпатського регіону — Т. Ніколаєва та Т. Кара-Васильєва (1988) [139].

Загалом у публікаціях лише констатується факт існування в'язаних та мереживних виробів у народному українському вбранні, з незначним описом: відсутні типологія, аналіз художніх особливостей, по-

рівняльна характеристика регіональних ознак та локальних відмін тощо. Однак навіть фрагментарні дані є важливі з огляду на залучення значної кількості польових матеріалів.

Опосередковані відомості про мереживо і в'язання містяться у дослідженнях окремих видів декоративного мистецтва, зокрема — вишивки (Р. Захарчук-Чугай, 1988 [60]; Т. Кара-Васильєва, 2002 [67], 2008 [66]; А. Коприва, 2005 [105]; Л. Булгакова-Ситник, 2005 [12]; Л. Семчук, 2009 [157]; Р. Пилип, 2012 [144] та ін.), народної тканини (О. Никорак, 1988 [132], 2004 [133]; С. Сидорович, 1979 [158]) та типологічних різновидів традиційного вбрання й інтер'єрних тканин — головних уборів (К. Матейко, 1973 [118]; Я. Прилипка, 1970 [151]; Г. Стельмащук, 1982 [168], 1993 [169], 2013 [170]; З. Тканко, 1988 [173]), прикрас (Г. Савчук, 1987 [156]; Г. Врочинська, 2007 [30]), поясів (Є. Полюхович, 2004 [146]; Т. Пархоменко, 2008 [143]), рушників (С. Китова, 2003 [68]; Л. Орел, 2003 [142]) та ін.

З-поміж низки цих праць цінною є монографія Савини Сидорович (1979) [158], де дослідниця вперше звернула увагу на архаїчну текстильну техніку «брання» — плетіння на рамах (кросенцях). Авторка вказує на її існування на Західному Поділлі аж до 30-х рр. ХХ ст., відзначаючи розмаїтість ажурного орнаменту та фіксуючи його народні назви.

Фрагментарна інформація про українські народні мереживні та в'язані вироби, найчастіше ілюстративного характеру, міститься в мистецтвознавчих альбомах, каталогах виставок та науково-популярних виданнях [48; 43; 47; 221] та ін.

Опрацювання літератури засвідчило, що окремої монографічної праці про мереживо та в'язання в українській мистецтвознавчій науці немає. Цю тематику розглядали лише кілька авторів, висліди котрих опубліковано у вигляді окремих статей, розділів до посібників та довідників, гасел в енциклопедіях і словниках.

Найґрунтовніші напрацювання у цій ділянці належать львівському мистецтвознавцю Галіні Григорівні Стельмащук. У розділі «В'язання. Мереживо» довідника «Народні художні промисли УРСР» (1986) [164] авторка згадує гуцульські в'язані спицями капчури та нараквиці, звертаючи увагу головню на художні особливості артефактів з

сіл Космач, Брустурів, м. Косів. Також Г. Стельмащук вказує на використання народних мотивів у виготовленні в'язаного на спеціальних машинах сучасного [на той час] одягу. Значно більше інформації про мереживо, яке «...посідає значне місце як в інтер'єрі сільського житла, так і в традиційному одязі». Розглянуто вироби, в'язані гачком, а саме — українські народні ажурні вироби та мереживне оздоблення рушників, скатертин, простирадл тощо. Розглянуто окремі художні локальні особливості й орнамент.

У статті «Українське мереживо як вид декоративно-ужиткового мистецтва» (1997) [171] Г. Стельмащук простежує його витоки та розвиток, розглядає ажурні витвори, в'язані гачком — їх окремі типи, спільні й відмінні художні ознаки тощо. Переважно розглянуто мереживне оздоблення інтер'єрних тканин: рушників, наволочки на подушки, простирадла, скатерті. Авторка фіксує давні візерунки мережива, звертає увагу на оновлені елементи. Зокрема дослідниця зазначає, що «у деяких селах східної і південної України мереживо виплітають... на коклюшках», техніка виготовлення якого поширилась з Росії майже 300 років тому.

Також Г. Стельмащук подала низку гасел до мистецтвознавчих словників (2000) [166; 162; 161; 160] та енциклопедій (2006) [163].

Ще одна львівська авторка Ірина Грицюк опублікувала кілька статей про українські в'язані вироби. Зокрема, у праці «Плетені вироби з Глинян» розглянуто діяльність в'язального осередку на базі місцевої килимарської фабрики (1994) [41]. Подано історичний огляд розвитку ткацького та килимарського промислу, охарактеризовано асортимент в'язаних виробів й зафіксовано орнамент і технологічні прийоми вирішення. Введено в обіг інформацію, отриману від працівниць глинянської артілі.

У статті «Пам'ятки декоративно-ужиткового мистецтва як джерело теоретичної і практичної роботи» (зі студентами. — О. К.) (1998) [40] І. Грицюк залучає українські народні в'язані вироби як наочний матеріал.

Проте варто зауважити, що в текстах термін «плетіння» здебільшого використовується синонімічно у значенні «в'язання» (як і «плетені вироби» у значенні «в'язані вироби»), що, на нашу думку, недо-

речно: в текстильній термінології, як і в практичному вирішенні, в'язання і плетіння — різні, нетотожні техніки (за винятком етнолокальних назв, що від початку повинно обумовлюватися у тексті).

У статті «Види і техніки плетіння на Україні XVII—XX ст.» (1991) [39] І. Грицюк робить спробу їх аналізу з огляду на типологічні, технологічні та етнографічні аспекти, базуючись головню на праці С. Сидорович (1979) [158] та Неоніли Здоровеги (1968) [61] зокрема, котра теж вказала на архаїчність сітчастого плетіння (брання) та художню своєрідність виробів, виготовлених у цій техніці. На основі ілюстративних джерел (праця Д. Крвавича, Г. Стельмащук [178]) авторка робить висновки щодо існування плетених виробів в одязі і сільського, і міського населення у XVII—XVIII столітті. За техніками І. Грицюк виокремлює косичасте і сітчасте плетіння, остання [техніка] з яких, на її думку, «наприкінці XIX ст... виступала на Україні вже тільки кількома невеличкими острівцями...». До плетених виробів авторка зачисляє також мереживо, вив'язане гачком — «плетені тканини як одягового, так і інтер'єрного призначення...».

Техніки, класифікацію, коротку характеристику художніх особливостей в'язаних і мереживних стисло подано в окремих тематичних розділах посібників та в енциклопедичних гаслах. У розділах «В'язання» (1992 [55], 2012 [57]) львівська дослідниця Р. Захарчук-Чугай розглядає в'язання за способами виготовлення (ручне та машинне), призначенням, типологічними відмінами (безрукавки, сукні, купони для суконь, головні убори та ін.). У розділах про мереживо (1992 [58], 2012 [57]) авторка розрізняє його за техніками виготовлення (на коклюшках, гачком, мережка, яка «...належить до видів народного декоративного мистецтва»), типологією (суцільномережані — стрічки, хустини та мережані прикраси одягового і інтер'єрного призначення — мережки на рушниках, на обрусах, сорочках, ажурні покривала), фіксує декілька імен майстринь. Стисла характеристика однієї з різновидів вишивальної техніки — мережки — в енциклопедичному виданні (2007) [59].

Львівський мистецтвознавець Олена Никорак у розділі «В'язання» (2004) [135] розглядає цей вид «домашніх жіночих занять» у контексті українсько-

го народознавства. Авторка доречно вказує на синонімічне використання терміну «плетіння» в окремих етно регіонах. Стисло розглянуто матеріали та способи виготовлення, техніки ручного в'язання, асортимент тощо. Зокрема дослідницею подано енциклопедичне гасло про в'язання (2007) [134].

Вартісним і з мистецького, і з практичного погляду є підручник С. Грицай (1994) [37], в якому авторка, враховуючи свій багаторічний професійний досвід, пропонує художньо-технологічне вирішення трикотажних моделей одягу за мотивами українського народного вбрання. Подано способи в'язання спицями та на спеціальних трикотажних машинах. Майстриня пропонує сучасні [на той час] силуети та форми жіночого та дитячого одягу (спідниці, блузи, жакети), у декоративному вирішенні яких використано інтерпретовані ткани та вишиті орнаменти, колористику, розміщення візерунків, способи оздоблення тощо.

Окремі аспекти розвитку українського трикотажу — професійного і народного — спорадично розглянуто у кількох наукових та науково-популярних працях, частину з яких головню присвячено творчості майстрині в'язального ремесла Степаниді Грицай (Бревко): В. Шелест (1975) [183], Г. Стельмащук, Р. Чугай (1984) [38], А. Данилюк (1990) [44], О. Головня (1992 [33], 1997 [34]).

Аналіз цієї групи літератури засвідчив, що тематика в'язання та мережива як видів українського народного декоративно-ужиткового мистецтва опрацьована львівськими дослідниками.

Праці, де побіжно розглянуто побутування в'язаних і мереживних виробів на інших теренах України — Середньої Наддніпрянщини (1971 [136], 1973 [138], 1987 [130]), Чернігівщини (1993) [49], Київського Полісся (1994) [9; 53] та сусідніх [інших] країн — Білорусі (1981 [152], 2001 [117], 2007 [16; 17]), Молдови (1986 [223], 1993 [222]), Польщі (1949 [211], 1951 [209], 1952 [216], 1955 [208], 1958 [217], 1958 [201], 1970 [31], 1988 [197]), Румунії (1955) [153], Угорщини (1975) [179], Чехії (?) [218], Словаччини (1986) [199], Латвії (1985) [115], Естонії (1957 [189], 1960 [188]), Албанії (1957 [1], 1959 [62]), Болгарії (1974 [24], 1974 [126], 1979 [23], 1988 [25]), Росії (2006 [154], 2007 [175]), Дагестану (1971) [45] та ін., — залучено для порів-

няльної характеристики як у міжетнічних аспектах, так і для визначення регіональних відмін та локальних особливостей виробів з західноукраїнських територій.

Авторкою цієї статті опубліковано низку праць, де вивчено українські народні мереживні й в'язані вироби в історичному аспекті, розроблено їх типологію, визначено регіональні ознаки і локальні відміни, проаналізовано художні особливості, встановлено осередки, подано термінологію (2003 [103], 2004 [99], 2004 [104], 2004 [98], 2005 [102], 2005 [100], 2005 [101], 2006 [97], 2006 [96], 2007 [78], 2007 [91], 2007 [88], 2008 [89], 2008 [93], 2009 [83], 2009 [81], 2009 [87], 2009 [77], 2010 [95], 2010 [85], 2010 [90], 2010 [86], 2011 [92], 2011 [94], 2012 [79], 2013 [80], 2013 [84], 2013 [82], 2013 [76]).

Опрацювання тематичної літератури засвідчує, що, не зважаючи на значну кількість позицій у першій групі, відомості про українське народне в'язання та мереживо у цих працях спорадичні, фрагментарні. Їх розглянуто переважно у контексті традиційної одяжі, децю менше — як обстави інтер'єру (переважно оздоблення інтер'єрних тканин). Важливими з огляду на автентичність інформації (можливо, частково суб'єктивної) є видання кінця ХІХ — першої третини ХХ ст., які стали підґрунтям для наступних вислідів. Змістовними стали роботи другої половини ХХ — початку ХХІ ст., у яких залучено польові матеріали. Однак порівняно з ґрунтовно опрацьованими творами як-от народного ткацтва чи вишивки, про мереживні та в'язані витвори — даних обмаль.

Про в'язання та мереживо як види українського декоративно-ужиткового мистецтва (другий блок опрацьованої літератури) — лише кілька праць, різних за науковим рівнем, новизною та результатами розвідок. Це — декілька публікації, розділи до колективних видань, енциклопедичні та словникові гасла. Окремого монографічного дослідження про українські народні мереживні та в'язані вироби не існує, що, власне, і підтверджує актуальність роботи.

1. Албанские народне мотивы текстиля и трикотажа. — Тирана, 1959. — 5 с. : ил.
2. Арциховский А. Одежда / Арциховский А. // История культуры Древней Руси : в 2 т. — М. ; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1951. — Т. 1. — С. 239.

3. Бачинська-Донцова М. Українська жінка в Радянському Союзі / Бачинська-Донцова М. // Нова Хата. — 1928. — Ч. 6. — С. 2.
4. Білан М. Народне вбрання Гуцульщини в контексті українського національного строю / Майя Білан, Галина Стельмащук // Історія Гуцульщини : в 6-ти т. / за ред. М. Домашевського. — Т. 6. — Львів : Логос, 2001. — С. 297—335.
5. Білан М. Український стрій / Майя Білан, Галина Стельмащук. — Львів : Фенікс, 2000. — 326 с.
6. Білан М. Український стрій / Майя Білан, Галина Стельмащук. — Львів : Априорі, 2011. — 314 с. — (Видання друге, доповнене).
7. Болтенко М. Кераміка з Усатова / Болтенко М. // Трипільська культура на Україні. — Т. 1. — К., 1926. — С. 12—13.
8. Бревко С. Трикотарський підручник / Бревко С., Крушельницька Л. — Львів : Вовна, 1937. — 48 с.
9. Булгакова Л. Народний одяг населення Київського Полісся (20—30-х рр. ХХ ст.) / Людмила Булгакова // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Вип. 1. Київське Полісся. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1994. — С. 123—147.
10. Булгакова Л. Поліський рушник ХХ ст. / Людмила Булгакова // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Вип. 2. Овруччина. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1999. — С. 329—341.
11. Булгакова Л. Традиційний жіночий одяг першої половини ХХ ст. / Людмила Булгакова // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Вип. 2. Овруччина. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1999. — С. 159—177.
12. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: етнографічний аспект / Людмила Булгакова-Ситник. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2005. — 325 с.
13. Булгакова-Ситник Л. Тенденції до змін у традиційному жіночому одязі Полісся у першій чверті ХХ ст. / Людмила Булгакова-Ситник // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження / за ред. С. Павлюка, Р. Омеляшка. — Вип. 3. У межиріччі Ужа і Тетерева. 1996. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2003. — С. 193—207.
14. Булгакова-Ситник Л. Трансформація художніх особливостей поліських рушників у другій половині ХХ століття / Людмила Булгакова-Ситник // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження / за ред. С. Павлюка, Р. Омеляшка. — Вип. 3. У межиріччі Ужа і Тетерева. 1996. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2003. — С. 193—207.
15. Бурдо Н. В'язання / Бурдо Н. // Енциклопедія Трипільської Цивілізації : в 2-х т. — К., 2004. — Т. II. — С. 111.

16. Бялявіна В. Жаночы касцюм на Бела русі / Бялявіна В., Ракава Л. — Мінск : Беларусь, 2007. — 352 с.
17. Бялявіна В. Мужчынскі касцюм на Бела русі / Бялявіна В., Ракава Л. — Мінск : Беларусь, 2007. — 304 с.
18. Вальницька С. Галицький жіночий народний одяг / Вальницька С. // Нова Хата. — 1929. — Ч. 11. — С. 3—4.
19. Вальницька С. Про народне мистецтво / Вальницька С. // Нова Хата. — 1929. — Ч. 8—9. — С. 4—5.
20. Вальницька С. Психологія моди / Вальницька С. // Нова Хата. — 1929. — Ч. 13. — С. 10—11.
21. Васіна З. Український літопис вбрання. 11000 років до н. е. — XIII ст. н. е. / Зінаїда Васіна. — Т. 1. — К. : Мистецтво, 2003. — 446 с.
22. Васіна З. Український літопис вбрання. XIII—XX ст. / Зінаїда Васіна. — Т. 2. — К. : Мистецтво, 2006. — 407 с.
23. Велева М. Български народни носии / Велева М., Пенавцова Е. — Т. III. Български народни носии в Източна България и Средните пред края на XIX и първата половина на XX в. — София : Изд-во АН, 1979. — 330 с.
24. Велева М. Български народни носии / Велева М., Пенавцова Е. — Т. II. Български народни носии в Средна Западна България и Средните и Западните Родопи от края на XVIII до средата на XX в. — София : Изд-во АН, 1974. — 251 с.
25. Велева М. Български народни носии / Велева М., Пенавцова Е. — Т. III. Български народни носии в Южна България пред края на XIX и първата половина на XX в. — София : Изд-во АН, 1989. — 380 с.
26. Вербицька Е. За вищі форми існування / Вербицька Е. // Нова Хата. — 1932. — Ч. 2. — С. 10—11.
27. Вільшаницька В. Повиставові міркування / Вільшаницька В. // Нова Хата. — 1931. — Ч. 6. — С. 6.
28. Вовк Хв. Одежа / Хведір Вовк // Студії з української етнографії та антропології. — Прага, 1928. — С. 118—166.
29. Волков Ф. Этнографические особенности украинского народа / Волков Федор // Украинский народ в его прошлом и настоящем. — Петроград, 1916. — С. 543—595.
30. Врочинська Г. Українські народні жіночі прикраси XIX — початку XX століть : монографія / Ганна Врочинська ; відп. за вип. Павлюк С.П. — К. : Родовід, 2007. — 232 с. : іл. ; бібл., с. 33—34.
31. Ганцкая О. Народное искусство Польши / Ганцкая О. — М. : Наука, 1970.
32. Головацкий Я. О костюмах или народном убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии / Головацкий Я. — Петроград, 1868. — 67 с.
33. Головня О. Становлення художнього в'язання як виду декоративно-ужиткового мистецтва / Олександр Головня // Вісник ЛАМ. — 1992. — № 3. — С. 85—87.
34. Головня О. Художнє оформлення в'язаних виробів ручною вишивкою / Олександр Головня // Вісник ЛАМ. — 1997. — № 8. — С. 119—122.
35. Гопкало О. Про деякі результати та перспективи дослідження черняхівського костюма / Гопкало О. // Археологія. — 2007. — № 2. — С. 48—55.
36. Граков Б. Каменское городище на Днепре / Борис Граков // МИА. — № 36. — М. : АН СРСР, 1954. — С. 112.
37. Грицай С. Художнє в'язання / Степанида Грицай. — К. : Вища школа, 1994. — 103 с.
38. Грицай Степанида Павлівна. Виставка одягу. Проспект / Степанида Грицай ; упоряд. Стельмащук Г., Чугай Р. — Львів : Львівське відділення ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського АН УРСР, 1984. — 16 с.
39. Грицюк І. Види і техніки плетіння в Україні XVII—XX ст. / Грицюк Ірина // Вісник ЛАМ. — 1991. — Вип. 2. — С. 53—56.
40. Грицюк І. Пам'ятки декоративно-ужиткового мистецтва як джерело теоретичної і практичної роботи / Грицюк Ірина // Вісник ЛАМ. — 1998. — № 10. — С. 240—245.
41. Грицюк І. Плетені вироби з Глинян / Грицюк Ірина // Вісник ЛАМ. — 1994. — № 5. — С. 50—55.
42. Гургула І. Українська народна ноша / Гургула Ірина // Нова Хата. — 1938. — Ч. 8. — С. 3—4.
43. Гуцульська вишивка з колекції Національного музею мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського : монографія / загальна редакція О. Никорак ; відповідальна за випуск Л. Лихач. — К. : Родовід, 2010. — 200 с. : іл.
44. Данилюк А. З вовняного клубка / Архип Данилюк // Чарівне веретено. — Львів : Каменяр, 1990. — С. 42—46.
45. Декоративное искусство Дагестана (рус., франц., англ.). — М., 1971. — 289 с. : ил.
46. Дерев'янкін Т. Мануфактура на Україні в кінці XVIII — першій половині XIX ст. Текстильне виробництво / Дерев'янкін Т. — К. : АН УРСР, 1960. — 127 с.
47. Етнографічні мотиви у творчості Зеновія Кедала / упоряд. С. Павлюк, Г. Врочинська. — Львів : Афіша, 2008. — 176 с.
48. Забуті скарби. Народний одяг України та Польщі в малюнках Є. Глоговського та К.В. Келісінського (довідник виставки). — Львів ; Торунь, 2002. — 48 с.
49. Зайченко В. Народне вбрання Чернігівщини кінця XVIII — середини XX ст. / Зайченко В. // НТЕ. — 1993. — № 3. — С. 18—27.
50. Захарчук-Чугай Р. Вишивка / Захарчук-Чугай Раїса // Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження : у 2-х т. — Т. 2. Духовна культура. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2002. — С. 279—283.
51. Захарчук-Чугай Р. Народне декоративне мистецтво / Захарчук-Чугай Р. // Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження / за ред. С. Павлюка, Р. Омеляшка. — Вип. 3. У межи-

- річчі Ужа і Тетерева. 1996. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2003. — С. 207—230.
52. *Захарчук-Чугай Р.* Народне декоративне мистецтво / Захарчук-Чугай Р. // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Вип. 2. Овруччина. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1999. — С. 293—329.
 53. *Захарчук-Чугай Р.* Народне декоративне мистецтво Київського Полісся / Захарчук-Чугай Раїса // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Вип. 1. Київське Полісся. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 1994. — С. 260—297.
 54. *Захарчук-Чугай Р.* Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина / Захарчук-Чугай Р. — Львів, 2007. — 336 с.
 55. *Захарчук-Чугай Р.В.* В'язання / Захарчук-Чугай Раїса // Декоративно-прикладне мистецтво. — Львів : Світ, 1992. — С. 43. — (Посібник).
 56. *Захарчук-Чугай Р.В.* В'язання. Мереживо. Мережка / Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. // Українське народне декоративне мистецтво — К. : Знання, 2012. — С. 147—154.
 57. *Захарчук-Чугай Р.В.* В'язання. Мереживо. Мережка / Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. // Українське народне декоративне мистецтво — К. : Знання, 2012. — С. 147—155.
 58. *Захарчук-Чугай Р.В.* Мереживо / Захарчук-Чугай Раїса // Декоративно-прикладне мистецтво. — Львів : Світ, 1992. — С. 44. — (Посібник).
 59. *Захарчук-Чугай Р.В.* Мережка / Р.В. Захарчук-Чугай // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів : Афіша, 2007. — С. 335—336.
 60. *Захарчук-Чугай Р.В.* Українська народна вишивка. Західні області УРСР / Захарчук-Чугай Раїса Володимирівна. — К. : Наукова думка, 1988. — 192 с. : іл. ; Бібл. посторінкова.
 61. *Здоровега Н.* Плетіння чи брання / Здоровега Неоніла // НТЕ. — 1968. — № 2. — С. 68—69.
 62. *Зойзи Ррок.* Народное искусство в Албании. Костюмы, текстиль, галантерея, гравюры на металле и на дереве и жилие дома / Зойзи Ррок. — Тирана, 1959.
 63. *Ігнатюк І.* Народний одяг українців Холмщини і Підляшся / Ігнатюк Іван, Кара-Васильєва Тетяна // Холмщина і Підляшся. Історико-етнографічне дослідження / В. Борисенко (ред.), М. Лесів, Т. Кара-Васильєва, Ю. Гаврилюк. — К. : Родовід, 1997. — С. 177—154.
 64. *Інкін В.* Нарис економічного розвитку Львова у ХVІІІ столітті / Інкін В. — Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1959. — С. 54.
 65. *Кайндль Р.* Гудули / Кайндль Р. ; пер. з нім. Пенюк З. — Чернівці : Молодий буковинець, 2000. — 208 с.
 66. *Кара-Васильєва Т.В.* Історія української вишивки / Кара-Васильєва Тетяна. — К. : Мистецтво, 2008. — 470 с.
 67. *Кара-Васильєва Т.В.* Українська вишивка / Кара-Васильєва Тетяна, Чорноморець Алла Дмитрівна. — К. : Либідь, 2002. — 160 с. : рис. — (Літ-ра в кінці кн.).
 68. *Китова С.* Полотняний літопис України. Семантика орнаменту українського рушника / Китова Світлана. — Черкаси : БРАМА, 2003. — 224 с. : іл. ; бібл. с. 218—223. — (2-ге вид., доповн.).
 69. *Кісь Я.* Промисловість Львова у період феодалізму (ХІІІ—ХІХ ст.) / Кісь Ярослав. — Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1968. — С. 52, 104.
 70. *Клочко Л.* Вивчення історії костюма давнього населення на території сучасної України. Використання в сучасному моделюванні / Любов Клочко // Народний костюм як виразник національної ідентичності : збірник наукових праць за ред. д-ра мис-ва М. Селівачова. — К. : ХІК, 2008. — С. 19—27.
 71. *Клочко Л.* Плечовий одяг скіф'янок / Любов Клочко // Археологія. — 1992. — № 3. — С. 95—105.
 72. *Клочко Л.* Реконструкція головних скіф'янок / Любов Клочко // Археологія. — 1996. — № 56. — С. 14—23.
 73. *Кодлубай І.* Прадавня Україна / Кодлубай Ірина, Нога Олександр. — Львів : Українські технології, 2001. — 528 с.
 74. *Кожоляно Я.* Буковинський традиційний одяг / Кожоляно Ярослава. — Чернівці ; Саскатун, 1994. — 262 с. : іл. ; бібл. с. 247—258.
 75. *Кожоляно Я.* Традиційний народний одяг українців Північної Буковини / Кожоляно Ярослава // НТЕ. — 1988. — № 5. — С. 46—51.
 76. *Козакевич Е.* Ажурные изделия в традиционном декоративном искусстве Волини и Украинского Полесья : типология и художественные особенности / Козакевич Елена // Традиції і сучасні стан культури і мастацтваў ; Проблеми архітектури, виявленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва : матэрыялы міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі. У пяці частках. — Частка 2. — Мінск, 25—26 красавіка, 2013. — С. 74—80.
 77. *Козакевич О.* Kosów Huculski — ośrodek dziewiarstwa Ukrainy Zachodniej XX wieku / Олена Козакевич // Łemkowie, Bojkowie, Rusini. Historia, współczesność, kultura materialna i duchowna. — Т. III. — Zielona Góra, 2009. — S. 271—279.
 78. *Козакевич О.* Бойківські в'язані вироби та мереживо кінця ХІХ — ХХ століття: локальні та художні особливості / Олена Козакевич // Бойківщина. — Т. 3. — Дрогобич : Коло, 2007. — С. 441—447.
 79. *Козакевич О.* Львів — осередок трикотажного виробництва (кінець ХІХ — перша третина ХХ ст.) / Олена Козакевич // Народознавчі зошити. — 2012. — № 6 (108). — С. 1054—1086.
 80. *Козакевич О.* Мереживні народні вироби на Волині та Поліссі кінця ХІХ—ХХ ст.: регіональні особливості / Олена Козакевич // Матеріали Всеукраїнської

- науково-етнографічної конференції «Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура і музеї», присвяченої 80-річчю від дня народження Олекси Ошуркевича. Науковий збірник. — Вип. 44. — Луцьк, 2013. — С. 139—143.
81. Козакевич О. Мереживні та в'язані вироби в оздобленні церковних тканин на Західній Україні ХХ ст. (за матеріалами мистецтвознавчих експедицій 2005—2009 рр.) / Олена Козакевич // Апологет. Богословський збірник ЛДАіС УПЦ КП. Матеріали І Міжнародної наукової конференції «Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво». — № 1—4 (16—19). — Львів, 2009. — С. 197—203.
 82. Козакевич О. Мереживо в Україні: історичний нарис / Олена Козакевич // Музеї Львова: історія, колекції, люди : матеріали науково-практичної конференції / Львівський історичний музей. — Львів : Ліга-Прес, 2013. — С. 131—143.
 83. Козакевич О. Мереживо у системі декору церковних тканин кінця ХІХ—ХХ ст. (за матеріалами західноукраїнських областей) / Олена Козакевич // Історія Релігій в Україні. Праці ХІХ-ї Міжнародної наукової конференції. Книга ІІ. — Львів : Логос, 2009. — С. 498—505.
 84. Козакевич О. Мистецтво українського традиційного в'язання : історичний аспект / Олена Козакевич // Народознавчі зошити. — 2013. — № 5 (113). — С. 885—906.
 85. Козакевич О. Осередки в'язального виробництва на Івано-Франківщині (за матеріалами кінця ХІХ—ХХ ст.) / Олена Козакевич // Наукові записки. — Вип. 11—12. — Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2010. — С. 60—68.
 86. Козакевич О. Осередки трикотажного виробництва : Івано-Франківщина / Олена Козакевич // Мистецтвознавство '10. — 2010. — С. 79—92.
 87. Козакевич О. Осередки фахової освіти в Східній Галичині кінця ХІХ — першої третини ХХ ст. : в'язання / Олена Козакевич // Народознавчі зошити. — 2009. — № 3—4. — С. 374—383.
 88. Козакевич О. Типологія та художні особливості в'язаних виробів й мережива Буковинського Поділля і Бессарабії (за матеріалами експедиції 2007 р.) / Олена Козакевич // Художній музей 21 ст. і його роль у формуванні сучасного культурного середовища : матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 20-річчя Чернівецького обласного художнього музею / упоряд. В. Любківська. — Чернівці : Золоті литаври, 2008. — С. 77—83.
 89. Козакевич О. Традиційне в'язання (плетіння) на Гуцульщині кінця ХІХ—ХХ ст.: історія, типологія, художні особливості / Олена Козакевич // Грегит. — Львів, 2008. — С. 51—54.
 90. Козакевич О. Традиційне мереживо й в'язання на Волині та Поліссі (за матеріалами кінця ХІХ—ХХ ст.) / Олена Козакевич // Матеріали ІІІ Волинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції (Житомир, 12—13 листопада 2010 р.). — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. — С. 49—50.
 91. Козакевич О. Традиційні в'язані вироби та мереживо Волині й Полісся: техніки виготовлення, типологія, художні особливості / Олена Козакевич // Матеріали Третьої Волинської обласної науково-етнографічної конференції «Роде наш красний» (14—15 червня, м. Луцьк). Збірник наукових праць. — Вип. 24. — Луцьк, 2007. — С. 116—121.
 92. Козакевич О. Традиційні мереживні та в'язані вироби на Буковині кін. ХІХ — ХХ ст. (за матеріалами мистецтвознавчих експедицій) / Олена Козакевич // Народознавчі зошити. — 2011. — № 4 (100). — С. 704—718.
 93. Козакевич О. Трансформаційні процеси в українському традиційному мистецтві (на прикладі в'язаних та мереживних виробів Бойківщини) / Олена Козакевич // Етнічна історія народів Європи : Збірник наукових праць. — Вип. 27. — К. : УНІСЕРВ, 2008. — С. 25—31.
 94. Козакевич О. Українські традиційні в'язані вироби кінця ХІХ—ХХ ст.: локальні особливості (за матеріалами західних областей) / Олена Козакевич // Записки Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка. — Т. ССLXI (261). Праці комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. — Львів, 2011. — С. 503—524.
 95. Козакевич О. Художньо-стильові особливості церковного мережива кінця ХІХ—ХХ ст.: техніки виготовлення, орнамент / Олена Козакевич // Апологет. Богословський збірник ЛДАіС УПЦ КП. Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції «Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво». — № 1—4 (20—23). — Львів, 2010. — С. 111—120.
 96. Козакевич О. Косівщина — осередок в'язання ХХ ст. / Олена Козакевич // Праці наукового товариства ім. Шевченка. Краєзнавство. — Т. ІІ. — Косів, 2006. — С. 270—280.
 97. Козакевич О. В'язані вироби та мереживо в музейних збірках України / Олена Козакевич // Музеї народного мистецтва та національна культура. Збірник наукових праць за ред. М.Р. Селівачова. — К. : Златограф, 2006. — С. 176—182.
 98. Козакевич О. В'язання як вид українського декоративно-ужиткового мистецтва / Олена Козакевич // Мистецтвознавство '03. — 2004. — С. 99—113.
 99. Козакевич О. Джерела формування українського в'язання у загальноєвропейському контексті / Олена Козакевич // Вісник ХДАДМ. — 2004. — Вип. 5. — С. 26—38.
 100. Козакевич О. Кольорова музика мисткині / Олена Козакевич // Дзвін. — 2005. — № 7. — С. 111—112.
 101. Козакевич О. Косів — осередок в'язання ХХ ст. / Олена Козакевич // Мистецтвознавство '05. — 2005. — С. 79—87.

102. *Козакевич О.* Плетиво з фондів Волинського краєзнавчого музею мистецтва / Олена Козакевич // *Матеріали Другої Волинської обласної науково-етнографічної конференції «Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність»* (12—13 травня, м. Луцьк). — Луцьк, 2005. — С. 51—54.
103. *Козакевич О.* Розвиток трикотажу 20—30-их рр. ХХ ст. на теренах Східної Галичини (модні тенденції, осередки) / Олена Козакевич // *Народознавчі зошити*. — 2003. — № 5—6. — С. 766—775.
104. *Козакевич О.* Типологія українських в'язаних виробів кінця ХІХ — першої половини ХХ ст. (за матеріалами народного вбрання) / Олена Козакевич // *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство*. — 2004. — Вип. 4. — С. 112—121.
105. *Коприва А.Т.* Угорська вишивка Закарпаття ХІХ — першої чверті ХХ століття (художньо-функціональні та стилістичні) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. мист-ва за спеціальністю 17.00.06 — декоративне і прикладне мистецтво / Коприва Атілла. — Львів, 2005.
106. *Косміна О.* Традиційне вбрання українців / Оксана Косміна. — К. : Балгія-Друк. — Т. II. Полісся. Карпати, 2011. — 160 с. : іл. — *Бібліограф.* : с. 135—136. — (Рез. англ.).
107. *Косміна О.Ю.* Традиційне вбрання українців / Оксана Косміна. — К. : Балгія-Друк, 2008. — Т. I: Лісостеп. Степ. — 160 с. : іл.
108. *Костишина М.* Особливості традиційного жіночого одягу буковинського Поділля / Костишина Мірра // *НТЕ*. — 1976. — № 6. — С. 59—67.
109. *Костишина М.* Український народний костюм Північної Буковини / Костишина М. — Чернівці : Рута, 1996. — 192 с.
110. *Костишина М.* Художнє оформлення буковинського народного костюма гірської місцевості / Костишина Мірра // *НТЕ*. — 1975. — № 4. — С. 54—56.
111. *Коцан В.* Традиційний народний одяг гуцулів Рахівщини / Коцан Василь. — Ужгород, 2012. — С. 109, 125.
112. *Кропотов В.* Фібули в костюмі давнього населення Європи / Кропотов В. // *Археологія*. — 2009. — № 2. — С. 5—15.
113. *Кульчицька О.* Чи треба зберегти і поширити народню ношу? (продовження) / Кульчицька Олена // *Діло* (вівторок, 2 жовтня). — 1934. — Ч. 263. — С. 2—3.
114. *Кульчицька О.* Чи треба зберегти і поширити народню ношу? / Кульчицька Олена // *Діло* (понеділок, 1 жовтня). — 1934. — Ч. 262. — С. 3—4.
115. *Латышская народная одежда: Каталог выставки фондов* / сост. Велта Розенберга ; пер. В. Скарбе. — Рига, 1985. — 38 с. : ил.
116. *Маковский С.* Народное искусство Подкарпатской Руси / Маковский С. — Прага, 1925.
117. *Маленка Л.* Беларускі народны касцюм / Маленка Людміла. — Мінск : Ураджай, 2001. — 160 с. : іл.
118. *Матейко К.* Головні убори українських селян до початку ХХ ст. / Матейко Катерина // *НТЕ*. — 1973. — № 6. — С. 47—54.
119. *Матейко К.* Локальные особенности одежды гуцулов конца XIX — начала XX в. / Матейко Катерина // *Карпатский сборник*. — М. : Наука, 1976. — С. 57—64.
120. *Матейко К.* Народная одежда гуцулов Раховского района / Матейко Катерина. // *Карпатский сборник*. — М. : Наука, 1972. — С. 57—65.
121. *Матейко К.* Одяг / Матейко Катерина // *Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження*. — К. : Наукова думка, 1983. — С. 142—149.
122. *Матейко К.* Український народний одяг / Матейко Катерина. — К. : Наукова думка, 1977. — 224 с.
123. *Матейко К.* Етнографические особенности одежды бойков / Матейко Катерина // *Карпатский сборник*. — М. : Наука, 1972. — С. 66—74.
124. *Матейко К.* Одяг / Матейко Катерина, Полянська Олена // *Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження*. — К. : Наукова думка, 1987. — С. 189—203.
125. *Михайлова Р.Д.* Художня культура Галицько-Волинської Русі / Рада Михайлова. — К. : Слово, 2007. — 496 с. : іл. — (*Бібліографія в кінці тексту*. — С. 281).
126. *Наследникова В.* История на българския костюм / Наследникова Венера. — София, 1974. — 146 с. : ил. — (Второе издание).
127. *Нестеренко О.* Розвиток промисловості на Україні / Нестеренко О. — Ч. III. — К. : АН УРСР, 1966. — 487 с.
128. *Нестеренко О.* Розвиток промисловості на Україні. Ремесло і мануфактура / Нестеренко О. — Ч. I. — К. : АН УРСР, 1959. — 459 с.
129. *Нидерле Л.* Быт и культура древних славян / Любор Нидерле. — Прага, 1924.
130. *Николаева Т.* Украинская народная одежда. Среднее Поднепровье / Тамара Николаева. — К. : Наукова думка, 1987. — 246 с. : ил.
131. *Никорак О.* Наукова спадщина Катерини Матейко в українському народознавстві (до 100-ліття від дня народження) / Олена Никорак // *Народознавчі зошити*. — № 4. — 2011. — С. 576—585.
132. *Никорак О.* Сучасні художні тканини Українських Карпат / Олена Никорак. — К. : Наукова думка, 1988. — 222 с.
133. *Никорак О.* Українська народна тканина ХІХ — ХХ ст. Типологія, локалізація, художні особливості. — Ч. I. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України) / Олена Никорак. — Львів : Афіша, 2004. — 583 с.
134. *Никорак О.І.* В'язання / Олена Никорак // *Мала енциклопедія українського народознавства*. — Львів : Афіша, 2007. — С. 112—113.
135. *Никорак О.І.* В'язання / Олена Никорак // *Українське народознавство / за ред. С. Павлука*. — К. :

- Знання, 2004. — С. 381—383. — (Навч. посібник).
136. *Ніколаєва Т.* Деякі особливості розвитку народного жіночого одягу Черкащини / Тамара Ніколаєва // НТЕ. — 1971. — № 4. — С. 59—73.
 137. *Ніколаєва Т.* Історія українського костюма / Тамара Ніколаєва. — К. : Либідь, 1996. — 172 с.
 138. *Ніколаєва Т.* Особливості розвитку народного вбрання Середньої Наддніпрянщини за радянського часу / Ніколаєва Т., Забаннова Т. // НТЕ. — 1973. — № 2. — С. 22—28.
 139. *Ніколаєва Т.* Особливості народного вбрання та вишивки українського населення Прикарпаття / Тамара Ніколаєва, Тетяна Кара-Васильєва // НТЕ. — 1988. — № 3. — С. 67—73.
 140. *Ніколаєва Т.О.* Український костюм. Надія на ренесанс / Тамара Ніколаєва. — К. : Дніпро, 2005. — 320 с. : іл. — (Бібліограф. : с. 311—315).
 141. *Новицька М.* До питання про текстиль трипільської культури / Новицька Марія // Археологія. — Т. II. — АНУ РСР, 1948. — С. 44—61.
 142. *Орел Л.* Українські рушники: історико-культурологічне дослідження / Лідія Орел ; Держ. музей нар. архіт. та побуту Укр. ; Укр. центр. нар. культури «Музей Івана Гончара». — Львів : Кальварія, 2003. — 232 с.
 143. *Пархоменко Т.* Особливості виготовлення сігчастих поясів. Пояс у народних віруваннях і звичаях / Пархоменко Т. // Наукові записки. Випуск VI. — Рівне, 2008. — С. 239—245.
 144. *Пилип Р.* Художня вишивка українців Закарпаття XIX — першої половини XX ст. (типологія за призначенням, художніми та локальними особливостями) / Роман Іванович Пилип. — Ужгород, 2012. — 468 с. : іл.
 145. *Післарій І.* Про ткацтво в добу міді-бронзи та раннього заліза / Іван Післарій // Археологія. — 1982. — № 38. — С. 70.
 146. *Полюхович Є.* Виготовлення плетених поясів у с. Сварицевичі Дубровицького району рівненської області / Полюхович Є. // Західне Полісся: історія та культура. Випуск I. Матеріали науково-практичної конференції. — Рівне, 2004. — С. 148—151.
 147. *Полянська Е.* Народная одежда гуцулов Раховского района / Елена Полянская // Карпатский сборник. — М. : Наука, 1972. — С. 57—65.
 148. *Полянська О.* Особливості одягу населення Закарпаття / Олена Полянська // НТЕ. — 1976. — № 3. — С. 23—29.
 149. *Пономарев А.* Промышленность Украины в XVIII веке. Начальные формы мануфактуры / Пономарев А. — Черновцы : Изд-во Университета, 1968. — 86 с.
 150. *Пономарьов О.* Розвиток капіталістичних відносин у промисловості України XVIII ст. / Пономарьов О. — Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1971. — 183 с.
 151. *Прилипка Я.* Класифікація народних головних уборів / Прилипка Я. // НТЕ. — 1970. — № 5. — С. 27—37.
 152. *Раманюк М.* Беларуское народнае адзенне / Міхась Раманюк. — Мінск : Беларусь, 1981. — 13 с. : 473 ил.
 153. *Румынское народное искусство.* — Бухарест, 1955. — 234 с. : ил.
 154. *Русский традиционный костюм.* Иллюстрированная энциклопедия. — Санкт-Петербург, 2006. — 440 с. : ил.
 155. *Рыбаков Б.* Ремесло Древней Руси / Борис Рыбаков. — М. : АН СССР, 1948.
 156. *Савчук Г.* Гуцульські жіночі прикраси / Ганна Савчук // НТЕ. — 1987. — № 5. — С. 48—53.
 157. *Семчук Л.Я.* Вишивка в народному одязі Українських Карпат XX століття (художні особливості) : автореф. дис... канд. мистецтвознавства / Леся Ярославівна Семчук. — Івано-Франківськ : Б. в., 2009. — 16 с.
 158. *Сидорович С.* Художня тканина Західних областей УРСР / Савина Сидорович. — К. : Наукова думка, 1979. — 153 с.
 159. *Скржинська М.* Костюм ольвіполітів елліністичної доби / Скржинська М. // Археологія. — 1990. — № 4. — С. 29—45.
 160. *Стельмащук Г.* В'язання / Галина Стельмащук // Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник / під ред. Запаска Я. : в 2 т. — Т. 1 — Львів : Афіша, 2000. — С. 134—135.
 161. *Стельмащук Г.* Капчурі / Галина Стельмащук // Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник / під ред. Запаска Я. : в 2 т. — Т. 1 — Львів : Афіша, 2000. — С. 281.
 162. *Стельмащук Г.* Мереживо / Галина Стельмащук // Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник / під ред. Запаска Я. : в 2 т. — Т. 2. — Львів : Афіша, 2000. — С. 43—44.
 163. *Стельмащук Г.* В'язання / Галина Стельмащук // Енциклопедія сучасної України. — Т. 5. — К., 2006. — С. 241.
 164. *Стельмащук Г.* В'язання. Мереживо / Галина Стельмащук // Народні художні промисли УРСР. — К. : Наукова думка, 1986. — С. 44—48.
 165. *Стельмащук Г.* Давнє вбрання на Волині / Галина Стельмащук. — Луцьк, 2006. — 280 с.
 166. *Стельмащук Г.* Мережка / Галина Стельмащук // Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник / під ред. Запаска Я. : в 2 т. — Т. 2. — Львів : Афіша, 2000. — С. 44.
 167. *Стельмащук Г.* Одяг / Стельмащук Г., Худик Д., Дмитриків Д. // Лемківщина. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1999. — С. 330—337.
 168. *Стельмащук Г.* Поліські жіночі головні убори / Галина Стельмащук // НТЕ. — 1982. — № 4. — С. 53—56.

169. *Стельмащук Г.* Традиційні головні убори українців / Галина Стельмащук. — К. : Наукова думка, 1993. — 240 с. : іл. ; Бібл. посторінкова.
170. *Стельмащук Г.* Традиційні головні убори українців / Галина Стельмащук. — Львів : Априорі, 2013. — 270 с. : іл.
171. *Стельмащук Г.* Українське мереживо як вид декоративно-ужиткового мистецтва / Галина Стельмащук // Вісник ЛАМ. — № 8. — 1997. — С. 66—72.
172. *Стрельник М.* Про технологію прядіння за античної доби в Надчорномор'ї / Стрельник М., Хомчик М. // Археологія. — 2005. — № 1. — С. 70—75.
173. *Тканко З.* Головні жіночі убори Поділля / Зеновія Тканко // НТЕ. — 1988. — № 6. — С. 44—46.
174. *Тканко З.* Прикраси лемків / Зеновія Тканко // Лемківщина: історико-етнографічне дослідження : у 2-х т. — Т. 2. Духовна культура. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2002. — С. 284—305.
175. *Толкачева С.* Народний костюм Воронежської губернії кінця ХІХ — початку ХХ століття / Светлана Толкачева. — Воронеж, 2007. — 232 с. : іл.
176. Українське народне мистецтво. Вбрання / упоряд. Колос С., Гургула І., Лобановський Б., Полюскевич О. — Вип. 2. — К. : Державне вид. образотворчого мистецтва і муз. літ. УРСР, 1961. — 327 с.
177. Український народний одяг / під ред. Л. Бурачинської. — Торонто ; Філадельфія, 1992. — 311 с.
178. Український народний одяг ХVІІ — початок ХІХ ст. в акварелях Ю. Глоговського / авт. та упоряд. Кравич Д., Стельмащук Г. ; ред. Ю. Гошко. — К. : Наукова думка, 1988. — 272 с. : іл. ; бібл. посторінкова.
179. *Хофер Т.* Народное искусство венгров / Хофер Тамаш, Фел Эдит. — Будапешт, 1975, 1979. — 638 с. : іл.
180. *Чайковська Л.* Народний одяг волинян другої половини ХІХ — початку ХХ століття / Лілія Чайковська. — К. : Р.К. Майстер-принт, друкарня «Huss», 2012. — 152 с. : іл. (бібл. с. 122—130).
181. *Чернай І.* Выработка текстиля у племен дьяковской культуры (по материалам Селецкого городища) / Иван Чернай // Советская археология. — № 4. — М. : Наука, 1981. — С. 70—87.
182. *Чижович С.* Український промисл і завдання жінки / Стефанія Чижович // Нова Хата. — 1935. — Ч. 5. — С. 11.
183. *Шелест В.* Розвиток виробництва трикотажу на Львівщині в дорадянський період / Валентина Шелест // Високе призначення радянського мистецтва. — Львів : Вища школа, 1975. — С. 180—183.
184. *Шовкопляс І.* Мезинская стоянка / Шовкопляс І. — К. : Наукова думка, 1965.
185. *Шрамко Б.* Поселення скіфського часу біля станції Шовкова / Борис Шрамко // Археологія. — Т. ХVІ. — АНУ РСР, 1964. — С. 181—190.
186. *Шухевич В.* Гуцульська ноша / Володимир Шухевич // Гуцульщина. Матеріяли до українсько-руської етнології. — Т. ІІ. — Львів : НТШ, 1899. — С. 120—139.
187. *Щербань А.* Прядіння і ткацтво у населення Лівобережного Лісостепу України ХVІІ — початку ХІІІ ст. до н. е. (за глиняними виробами) / Анатолій Щербань. — К., 2007. — 256 с. ; бібл. с. 195—216.
188. Эстонская народная одежда ХІХ и начала ХХ века / ред. коллегия Х. Моора (отв. ред.). — Таллин, 1960. — 248 с. : ил.
189. Эстонская народная одежда ХІХ и начала ХХ века. — Таллин, 1957. — 254 с. : табл.
190. *Barber E.J.W.* Prehistoric textile: The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with special reference to the Aegean / Barber E.J.W. — New Jersey, 1991. — S. 12, 130.
191. *Błachowski A.* Ubiór i krajobraz kulturowy Polski i Ukrainy Zachodniej w ikonografii J. Głogowskiego i K.W. Kielisińskiego / Błachowski Aleksandr. — Toruń, 2011. — 402 s.
192. *Burnham D.* Coptic Knitting : An Ancient Technique / Burnham Dorothy // Textile History. — Volume 3. — 1972. — S. 116—124.
193. *Charewiczowa L.* Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski Przedrozbirowej / Charewiczowa Lucja. — Lwów, 1929. — 194 s.
194. *Dubuisson M.* La bonneterie de Moyen-Age / Dubuisson Marguerite // BBNC. — P. 38.
195. *Falkowski J.* Zachodnie pogranicze Huculszczyzny. Dolinami Prutu, Bystrzycy Naddwornianskiej, Bystrzycy Sołotwiskiej i Łomnicy / Falkowski Jan. — Lwów, 1937. — 170 s.
196. *Fisher A.* Rusini. Zarys etnografii Rusi / Fisher Adam. — Lwów ; Warszawa ; Kraków, 1928. — S. 66.
197. *Fryś-Pietraszkowa E.* Sztuka ludowa w Polsce / Fryś-Pietraszkowa E., Kunczyńska-Iracka A., Pokropek M. — Warszawa : Arkady, 1988.
198. *Hald M.* Ancient Danish Textiles from Bogs and Burials: A comparative study of costume and iron age textiles / Hald Margarete. — Copenhagen, 1980. — S. 285.
199. *Kalesný F.* Lüdové umenie na Slovensku / Kalesný František. — Osveta, 1986. — 280 s.
200. *Kamińska J.* Włokiennictwo Gdańskie w X—ХІІІ w. / Kamińska J., Nachlik A. // Acta archaeologica universitatis Lodziensis. — № 6. — Łódź, 1958.
201. *Kaznowska-Jarecka B.* Strój biłgorajsko-tarnogrodzki / Kaznowska-Jarecka Barbara. — Wrocław, 1958. — 52 s.
202. *Kołaczkowski J.* Wiadomości o fabrykach i rękodzielnach w dawnej Polsce / Kołaczkowski J. — Warszawa, 1881. — S. 6.
203. *Kołaczkowski J.* Wiadomości dotyczące się przemysłu i sztuki w dawnej Polsce / Kołaczkowski J. — Kraków, 1888. — 744 s.
204. *Kolberg O.* Ubiór / Kolberg Oskar // Chelmskie. Obraz etnograficzny. — Т. 1. — Kraków, 1890. — S. 43—57.
205. *Kolberg O.* Dzieła wszystkie. Ruś Karpatska / Kolberg Oskar. — Wrocław ; Poznań, 1970. — 341 s.

206. Kolberg O. Ubiór / Kolberg Oskar // Pokucie. Obraz etnograficzny. — T. 1. — Kraków, 1882. — S. 35—49.
207. Kopernicki J. O Góralach Ruskich w Galicyi / Kopernicki J. — Kraków, 1889. — 34 s.
208. Kotula F. Strój Łańcucki / Franciszek Kotula. — Wrocław, 1955. — 38 s.
209. Kotula F. Strój rzeszowski / Franciszek Kotula. — Lublin, 1951. — 38 s.
210. Moszyński K. Kultura ludowa sŁowian / Moszyński K. — T. 1. Kultura materialna. — Kraków, 1929. — 710 s.
211. Reinfuss R. Stroje górali szczawnickich / Reinfuss Roman. — Lublin, 1949. — 40 s.
212. Schnaider J. Z kraju huculów / Schnaider J. // Lud. — 1899. — Rok 5. — S. 150—151.
213. Schnaider J. Z kraju huculów. Materiały etnograficzne / Schnaider J. — Lwów, 1899. — S. 11.
214. Sokalski B. Powiat Sokalski / Sokalski Bronisław. — Lwów, 1899. — S. 54—68.
215. Strzetelska-Grynbergowa Z. Staromiejskie. Ziemia i ludność / Strzetelska-Grynbergowa Z. — Lwów, 1899. — 676 s.
216. Świeży J. Strój krzczonowski / Świeży Janusz. — Poznań, 1952. — 52 s.
217. Świeży J. Strój podlaski (Nadbużański) / Świeży Janusz. — Wrocław, 1958. — 38 s.
218. Volkstrachten in der Tschechoslowakei (Blazena Sotkova). — Artia ? — 228 s. : il.
219. Wajgel L. Rys miasta Kołomyi / Wajgel L. — Kolomyja, 1877. — 114 s.
220. Witwicki S. O Huculach. Rys historyczny / Witwicki S. — Lwów, 1873. — 134 s.
221. Wozniak A. Wyróżnienie strojem. Guculszczyzna — tradycja i współczesność / Wozniak Alicja. — Muzeum Architektury i Etnografii w Łodzi. — Łódź, 2012. — 196 s. : il.
222. Zelenciuk V. Vestementatia populatiči orășene'sti'din Moldova / sec. XV—XIX / Zelenciuk V., Kalașnikova N. — Chișinău : Știința, 1993. — 127 s. : il.
223. Zelentcouk V.S. Le costume national Moldave / Zelentcouk V. — Kishinev, 1986. — 60 p. : il.

Olena Kozakevych

ON UKRAINIAN FOLK LACED AND KNITTED PRODUCTS OF LATE XIX TO EARLY XXI cc.: HISTORIOGRAPHY OF A PROBLEM

The article has deals with historiography of Ukrainian folk lace and knitted wares produced through the period of late XIX to early XXI cc. Literature data and sources have been put under analytic study in thematic units composed after chronologic principle. The thread of arguing has led the author to the statement that notions on knit and lace products were mentioned quite rarely and sporadically — mainly in the context of traditional decorative arts and furnishings — as an independent form of artistry.

Keywords: historiography, knitting, lace, folk art, Ukrainian folk costumes, local features, typology.

Олена Козакевич

УКРАИНСКИЕ НАРОДНЫЕ КРУЖЕВНЫЕ И ВЯЗАНЫЕ ИЗДЕЛИЯ КОНЦА XIX — НАЧАЛА XXI ВЕКА: ИСТОРИОГРАФИЯ ВОПРОСА

В статье рассмотрена историография украинского народного кружева и вязания конца XIX — начала XXI вв. Анализ литературы представлен тематическими блоками расположенными в хронологическом порядке. Автор исследования приходит к выводу, что вязаные и кружевные изделия иногда фиксировались как самостоятельный вид художественного творчества в контексте традиционного декоративного искусства и одежды, что подтверждается всего лишь несколькими источниками.

Ключевые слова: историография, вязание, кружево, народное искусство, украинская традиционная одежда, локальные особенности, типология.